

**PETER SVETINA: »PRAZNIL SEM
PREDALE, POTEM PA ŽREBAL«**

Peter Svetina (foto: Marko Vanovšek)

Rojen 1970. v Ljubljani. Najprej je študiral medicino, nadaljeval na Filozofski fakulteti, diplomiral iz slovenistike in doktoriral iz starejše slovenske poezije. Dvakrat je bil nominiran za večernico, leta 2004 za knjigo Mrožek dobi očala in 2011 za Modrost nilskih konjev. Ob otroški prozi piše tudi poezijo za odrasle. Prevaja iz češčine, angleščine, nemščine. Piše tudi strokovne članke o starejši slovenski mladinski književnosti, o kriminalkah in romanih. Zadnje desetletje je profesor slovenske književnosti na univerzi v Celovcu. Leto in pol je bil tudi vodja Pionirske knjižnice v Ljubljani. S 193 centimetri je največji (mladinski) pisatelj. To je izjava njegovega pisateljskega kolega, tudi že dobitnika večernice, Slavka Pregla.

Vaša nagrajena Ropotarna je izjemno provokativna knjiga, hkrati pa ste z ilustratorjem Damijanom Stepančičem neverjetno koherenten tandem. Kako so se zlile vaše besedne akrobacije, divja asociativnost besedil, valovanje med poezijo in prozo z ilustratorjevo igrivostjo in invencijo. Sta komunicirala že v fazi nastajanja knjige?

Ne, ta koherentnost, če je opazna, je verjetno zato, ker se pozna. Kadar sva skupaj, se veliko pogovarjava. Včasih je tega pač več, včasih manj. Po mojem približno veva, kaj lahko pričakujeva drug od drugega. Kar malo nepravilno se mi večkrat zdi, ko v takih primerih dobi en sam nagrado, si mislim, da sami teksti ne bi bili nikoli tako učinkoviti, če ne bi bilo takih ilustracij v knjigi in če ne bi bila tako oblikovana.

Ste pospravljali po zaprašenih predalih in poiskali raznotere stare tekste za Ropotarno, dodali nove? Kako je sploh nastalo to na videz kaotično veselje pozabljenih predmetov in nenavadnih junakov?

Knjiga je nastala tako, da sem vzel nekaj starih tekstov, ki jih nisem uvrstil nikamor. Bili so neki raztreseni teksti. Nekaj sem jih dopisal. Ko sem se na koncu posvetoval z urednico založbe Miš Gajo Kos, kako narediti kazalo in res ustvariti ropotarno, je padla ideja: hčerko sem prosil, naj žreba zaporedne številke tekstov. Izpisal sem si kazalo, vsako zgodbico oštevilčil, številke dal v vrečko in hči je izvlekla zaporedje zgodb. Tako so teksti v knjigi raztreščeni torej po žrebu.

A v knjigi nikakor ni občutka namestanosti, ampak trdne gradnje in resne dramaturgije?

Hecno, očitno je nazadnje nekakšna logika v vsem tem. Če bi natančno premislil, zagotovo ne bi bilo tako posrečeno. Zdaj pa je tako padlo.

Ste zdaj izčrpali vse stare literarne zaloge?

Ne, nekaj še imam. Pri Mladinski knjigi čaka na izid pesniška zbirka *Domače naloge*.

Prijazno razgrajanje, združevanje različnih zvrsti, form, retoričnih figur, prava mala šaljiva enicklopedija vsega

mogočega, menjava poetik, zavestnega in podzavestnega – osupljivi ste. Bralca najprej zberete v dolgi pravljici, na naslednji strani pa ga že zmedete z nonsensom, ki vam je blizu, ali umirate z nežnimi trivrstičnicami. Koliko literarni teoretik in zgodovinar Svetina moti pisatelja Svetino? Mu koristi?

Koristi, bi rekel. Nasploh me pri pisanju literarna teorija nikakor ne moti. Sem se sicer ukvarjal z metriko, ampak nenehno v vezanem verzu prepričljivo pisati ne bi znal, zato po večini ne pišem na tak način. Sploh pa koristi branje, tudi prevajanje, ki je pravzaprav samo zelo poglobljeno branje. Od tega se veliko stvari ponotranji, zapišeš marsikaj nevede. Seveda potem lahko bralec kje prepozna vplive, literatura pač rojeva literaturo. To se mi zdi produktivno. Brez študija, brez branja dvomim, da bi bili ti moji teksti takšni, kot so.

V imenskem kazalu čudakov sta se na koncu vaše knjiga znašla skupaj z ilustratorjem, urednico in babilonskim kraljem Nabukadnezarjem pa Bethovnom ... Ob običajnem kazalu naslovov imate še 'kazalo vsega mogočega'. Od kod vsa ta kazala – ob koncu knjige še malo razmigavanja možganov?

En čudak v kazalu je dodan, pojavi se samo na strani, ki je stran kazala. Pri vsem mogočem je pa tudi dodatek, mogoče ga bo kdo poiskal, je na strani, ki je v knjigi ni več in zelo spominja na eno znano telefonsko številko, ki bi bila najbrž potrebna, če bi se s tistim res поблиže srečal. Sicer sem pa množico kazal videl v antalogiji češke otroške poezije, ki jo je pripravil Petr Šrámek. Kronološko kazalo avtorjev po njihovem rojstvu, kazalo naslovov, kazalo prvih verzov, kazalo verzov po njihovi dolžini ... Pomislil sem, zakaj ne bi tudi znanstvenega aparata uporabil pri mladinski literaturi ali opomb pri pisanju. Ta kazala so en del tega 'znanstvenega aparata'. In če je ro-

potarna, naj bo ropotija na kupu, z imeni vred in stvarmi, ki se pojavljajo v knjigi. Stvari sem bolj kot ne izbral po občutku, imena čudakov so pa vsa.

Ko tehtate svoj opus, kam uvrščate Ropotarno? Nekatero zgodbice so podobne kot tiste v vašem Čarobnem prstanu, tudi liki so si bližnji. Knjiga je drzna, a bi lahko izpadla zelo kaotično, hermetično celo?

Zagotovo. Je bil en pogum založbe, da so se odločili in natisnili tako knjigo, si mislim. Sam sem hotel neenovito ilustrirano, nekako skupaj znešeno knjigo, tekste pa vsakega zase, brez reda, name-tane, kot je nametano v ropotarni. Hecno, da se je nazadnje vzpostavil nek red, čeprav ga v bistvu ni. Damijan je imel s tem veliko dela, kot je pravil, ker je moral iz vsega nereda kljub vsemu napraviti en red, vsaj en občutek, da so reči v likovnem ravnovesju. Kar se drznosti tiče pa, včasih res naredim kaj zanalašč. Tudi v nilskih konjih sem pustil pivo in cigarete. Kakšna stvar mora biti malo drugačna, ne po vnaprej mišljenem sistemu pričakovanega. Zdi se mi, da mora tekst bralca vznemiriti, to mu da po mojem potem tudi misliti, lahko se zjoka, lahko se nareži, lahko pa benti, če se odzove, je to to. En kolega se mi je resno pritožil, kako lahko pišem o mrožu, ki si noče nohtov striči, ker zdaj si jih noče striči tudi njegov nečak. Ampak kako naj rečem, khm, to ni več moj problem.

Ropotarna je nekakšna vaša ars poetica. V njej je vse, kar je v vašem opusu doslej. Od tega, da so za vas impulzi resnična, oprijemljiva doživetja, do glasbe pa očetovstva ... Napisali ste pred leti tudi priručnik za spodbujanje družinske pismenosti. Je Ropotarna res koncentrat vsega?

Mogoče res. O svojem delu na ta način malo razmišljam, sploh slabo reflektiram to, kar napišem sam, sem preveč noter.

Pri drugih lahko to počnem, pri sebi pa ne. Podobno kot ne vidiš več napak, ko bereš za sabo, tako tudi o svojih delih težko govorim, jih težko ocenjujem. Ja, mogoče je res, da se da videti vse moje dosedanje delo v tej knjigi – krajše, daljše pravljice, nonsens, poezija pa malo tudi tistega zanalašč.

Kak je princip vašega pisanja? Kje se oplajate, od kod največ črpate?

Lahko konkretno pogledava v moji pravljici o povodnem možu, ki je šel v toplice. Nasploh povodnih mož v naši literaturi ni obilo, meni so pa grozno simpatični. Najde se jih obilo v češki književnosti. Čehi so mi blizu, študiral sem v Pragi. Češki odnos do vraga, do parklja je tudi zanimiv. Tam je to velikokrat ena dobričina, en baksus, ki ga lahko vsak okrog prinese. To ni zlehtnoba kot pri nas.

Druga izkušnja, povezana s pravljico o povodnem možu, ki je šel v toplice, je obisk naše družine na enem danskem otoku, kjer je bil skansen, muzej na prostem. Imeli so velikanski katapult v okviru viteškega turnirja. Navijali smo za dva viteza in sprožili velikansko kamnito kuglo. Tako vseč mi je bil tisti prizor, da sem ga moral vtaknit v eno pravljico. Take reči se poklopijo skozi čas, sestavijo in nastane zgodba. Povodni mož pripoveduje anekdote non stop, kot Čehi. Stranskih zamikov je nekaj, vsak je lahko še zgodbica zase. V tekstih je marsikaj, kar ima v mojem spominu zelo jasno navezavo na kako konkretno zunajliterarno reč. Recimo še Šiška s Koseškim bajerjem, ki se pojavi v zgodbi, od tam blizu sem doma.

Pa tudi kake politične aluzije na kake zarukane tipe naše sedanjosti?

Če jih kdo najde, je najbrž tudi to tam, kdaj tudi ne nalašč.

Ker je knjiga izšla lani, imate že gotovo odzive s šol, iz knjižnic, s srečanji z bralci?

Nisem toliko po šolah in naokoli, ker sem zaradi službe večino časa v Celovcu. A kolikor sem bil, sem opazil, da so bili nekateri teksti povod, da so otroci sami pisali tekste. Na eni šoli so tako pogruntali, v čem je štos zgodbe Banana pa ananas, namreč da so v njej od samoglasnikov samo a-ji. In so sami poskusili pisati zgodbice na e, i, o. To se mi zdi produktivno. Saj ima Raymond Queneau v *Vajah v slogu* tudi take reči, pa Balog v *Malih ljudečinah*.

Glasbe je veliko v vaših pravljicah in iz malih zavrženih predmetov ustvarjate velike zgodbe?

Veliko imam muzike povsod, neke operne pevke nastopajo, kontrabasisti, to sem opazil. Glede teh navadnih predmetov pa, kaj vem, v enem času sem prevajal Vaska Popo, srbskega pesnika, ki je imel v prvi zbirki zelo nenavaden pesniški inventar: pepelnik, mah ... Imam občutek, da gre včasih tekst čez mene, čez tisto, kar sem sam mislil, tak občutek imam včasih med pisanjem, da tekst samega sebe generira. Ni vse vnaprej premišljeno, padeš enostavno v neko štimungo in rata. Če si zadovoljen, ohraniš, če ne pa proč vržeš.

Nilska konja v vaši knjigi Modrost nilskih konjev sta delovala zenovsko, zelo novo v slovenski literaturi, s svojo mirnostjo, miroljubnostjo ...

V safari živalskem vrtu ob Gardskem jezeru sem enkrat videl dva nilska konja teči. Jima ne bi ušel, nikakor. Strašno sta mi bila simpatična. Tisto, kar sem v knjigi potem hotel napraviti, je to, da se neprestano pogovarjata, pa da imata čas. Občutek imam, da je toliko neke komunikacije skozi računalnik in telefon, meni se zdi pa pomembno, da se z nekom usedeš na kavo.

Kako gledate na tabuje v otroških knjigah – kot avtor in teoretik? Do kod literatura lahko gre?

Eden redkih tabujev, ki je še ostal, je mogoče vera ali religioznost. Meni se tabuji ne zdijo problem, bolj je problem avtorjeva želja ali želja založbe po plasiranju ene teme zato, da se bo služilo. Lahko imamo tudi gejevsko knjigo za štiriletnike, če je nekdo naredil subtilno in literarno stoji. Če pa je samo za to narejeno, da je samo sebi namen, je vprašljivo. Zdi se mi, da piši tako in o tistem, kjer reči poznaš, kjer si doma, s tem se da prepričati. Svetlana Makarovič zna o muckih napisat še kako prepričljiv tekst, kdo drug ga bo pa napravil takega, da bo neznosen. Niso tabuji problem, ampak ljudje, ki to forsirajo. Problem se mi zdi, če postanejo otroci poligon preigravanja odraslih.

Ker ste zaposleni kot univerzitetni profesor v Celovcu, pišete resnično le iz notranje nuje, lahko si vzamete čas?

To je velikansko razkošje. Pisati sicer moram, tak imam občutek, čeprav imam včasih o tem hude pomisleke, ker toliko vsega izide. Ampak nobenih pritiskov nimam, nobeni roki me ne bašejo, ni treba razmišljati o preživetju s pisanjem. Ni se mi treba ozirati ne na teme ne na aktualnosti. Pišem in če bo izšlo, bo, če čez tri leta, bo pa čez čez tri leta, če ne bo, pa pač ne bo. To je res luksuz.

Je razdalja do domovine, taka pozicija dvoživke, saj ste v Celovcu že deset let, produktivna?

Pomirjujoče je in da se delat.

Kako pa je biti slovenist v Avstriji, je zanimanje za slovenščino na univerzi?

Absolutno, čedalje večje je. Ta, ki zna slovensko, ima prednost pri zaposlitvi. Ekonomija je naredila, česar ni politika. Kar sem tam, imam občutek, da se je v prikazovanju nekih reči pri nas precej

pretiravalo. No, saj že z izborom tistega, o čemer boš poročal, veliko sporočiš. Jaz imam občutek, da dnevna politika v Avstriji ne vpliva tako zelo na vsakdanje življenje kot tukaj. Da bi tam menjava vlade na glavo postavljala ves sistem, tega, mislim, ni. Tukaj imam pa ves čas občutek nekega obsednega stanja. Vse gre na nož, pogovarjat se je težko, ker se bolj prepričuje in govori kot poslušal in sodeluje, tisti, ki ne misli kot jaz, ga je treba povoziti. Zakaj? Marsičesa zares globoko ne razumem pri nas.

Poznate letošnje nominirance? Ste jih brali? Je družba dobra?

Vse sem bral, razen Mateta Dolenca in njegovega *Malega princa z otoka*. Družba je dobra, seveda, zanimiva. Ampak je pa seveda vsak izbor za ene dober, za druge pa ne, tudi *Ropotarna* bo komu seveda bolj brez zveze, bi kako drugo sam izbral. Komisije so različne, kriteriji tudi.

Melita Forstnerič Hajnšek

Večer, ponedeljek, 23. septembra 2013,
priloga Večernica 2013, str. 2

BARBARA SIMONITI: »V KNJIGI HOČEM IMETI CEL SVET«

Rojena 1963 v Slovenj Gradcu. Na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani je diplomirala iz slovenščine in angleščine. Bila je asistentka za angleško književnost na takratni Pedagoški fakulteti v Mariboru. Na Filozofski fakulteti v Ljubljani je 1990 magistrirala iz angleške književnosti, 1995 pa doktorirala iz literarnih znanosti. Je avtorica petih pesniških zbirk in zbirke novel ter ena najtehtnejših prevajalk sodobnih družboslovnih del. Od leta 1995 je svobodna pisateljica.